

CYPRUS
INTERNATIONAL
UNIVERSITY
ULUSLARARASI
KIBRIS
ÜNİVERSİTESİ

folklor/edebiyat, cilt:24, sayı:93, 2018/1

NAIL TAN İLE FOLKLOR ÜZERİNE BİR GÖRÜŞME*

Serpil Aygün Cengiz**
Meryem Karagöz***
Zeynel Karacagil****

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, hem ses hem görüntü kaydına izin verdiğiniz için teşekkür ederiz.

Nail Tan: Rica ederim. Şimdi, ben, 1960-62 yılları arasında Bursa Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünde okudum.

Serpil Aygün Cengiz: Kaç doğumlusunuz, Hocam?

Nail Tan: [19]41 doğumluyum, köylü kökenli bir kişiyim. Kastamonu[’nun] Araç Kavacık köyü nüfusuna kayıtlıyım ve ömrümün 18 yaşına kadar yaz tatilleri sürekli köyde geçti, köy hayatının içerisinde geçti. Sonra bir yıl, 1959-60 arasında Kastamonu’nun

* Nail Tan’la Serpil Aygün Cengiz, Meryem Karagöz ve Zeynel Karacagil’in yaptığı bu görüşme, proje yürütücüsü Prof. Dr. Serpil Aygün Cengiz, araştırmacı Doç. Dr. Meryem Bulut ile hak sahibi Doç. Dr. Günseli Bayraktutan’ın birlikte yaptığı “TÜBİTAK 114K576 Nolu Sedat Veyis Örnek Sözlü Tarih, Biyografi ve Belgelik Çalışması” başlıklı proje kapsamında 30 Aralık 2014’te Ankara’da Türk Dil Kurumunda gerçekleştirilmiştir. Nail Tan’la yapılan bu görüşmenin video kaydı “YouTube Kulaklı Orman Baykuşu” kanalında <https://www.youtube.com/watch?v=ziyB2tw8yx&t=1873s> adresinden izlenebilmektedir. Görüşmenin deşifresi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Halkbilim Bölümü 2015 yılı mezunu Büşra Eryeğit tarafından yapılmıştır.

** Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Halkbilim Bölümü Etnoloji Anabilim Dalı öğretim üyesi.

*** Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Bölümü Etnoloji Anabilim Dalı mezunu.

**** Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Bölümü Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

bir köyünde öğretmenlik yaptım. İlkokul öğretmenliği... Onun da bana çok faydası oldu, ama asıl faydası, yani bu konuya ilgi duymamın asıl nedeni 1960-62 yılları arasında Bursa Eğitim Enstitüsünde okurken -bizim edebiyat öğretmenlerimiz Türk Dil Kurumu üyesiydi, biri hâlâ sağdır, Ankara'da oturuyor, Mehmet Aydın- o bize halk edebiyatı derslerini okuturken demişti ki "Bakın, sizden önceki Türkçe, edebiyat öğretmenleri Türkiye'de halk biliminin derlenmesini, halk şairlerinin ortaya çıkmasını sağlamışlardır onlar; bu tür eserleri hep edebiyat öğretmenleri hazırlamışlardır, siz de gittiğiniz yörede öğretmen olduğunuz zaman yapacağınız işler arasında öğretmenlik yanında halk kültürü derlemeleri yapacaksınız, atasözleri, bilmeceler, ninniler, türküler derleyeceksiniz, yörenizdeki halk şairlerini araştıracaksınız ve onları makale, kitap hâlinde yayımlayacaksınız" dedi, "Bir ödeviniz de bu," dedi ve hatta yaz tatillerinde bize öğrenci ödevi mahiyetinde kendi yöremizin halk şairlerini araştırma görevini verdi. Bu konuya ilgim böyle başladı, sonra öğretmen okullarına seçildim, çok iyiydi derslerim ve Van Alparslan İlköğretmen Okuluna gittiğimde herkes tavla, kâğıt oynarken öğretmenler, ben öğrencilerimle önce çevre gezintilerine çıktım, çevreden halk kültürü ürünleri derlemeye başladık. *Türk Folklor Araştırmaları* dergisi geliyordu okul kütüphanesine. O derlemelerimizden bir bölümünü de yazıya geçirip *Türk Folklor Araştırmaları* dergisine gönderiyorduk. Yani [19]60'lı yıllarda ben Türkçe-edebiyat öğretmeniyken derlemelere/ yazılara başladım ve bu hazırlık beni 1970 yılının sonunda Millî Folklor Enstitüsü müdür yardımcılığına getirdi. O yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatı'na bağlıydı Millî Folklor Enstitüsü. Türkiye'de üniversiteler çok azdı ve üniversiteler bir bilim olarak halk bilimini kavrayamamışlardı, tanımamışlardı ve 1948'de Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde Halk Edebiyatı Kürsüsünün kaldırılması olayı yaşanmıştı. Onun için üniversiteler bu konuya soğuk bakıyorlardı. Biz, mecburen Millî Eğitim Bakanlığında ve daha sonra Kültür Bakanlığı çatısı altında bu halk bilimi olayına eğilmek zorunda kaldık. Aslında bu bir bilim dalı olarak üniversitelerin işidir. Dünyada halk bilimi çalışmalarını hep üniversiteler yapmıştır. Üniversitede yetişmiş elemanlar yapmışlardır, ama üniversite bu konuya soğuk bakıp dışarıda kalınca biz mecburen Millî Folklor Enstitüsünü 1966 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurmak zorunda kalmışız, önce bir Danışma Kurulu toplanmış. Danışma Kurulu, Enstitü ne yapacak, hangi görevleri yapacak onu belirlemişler ve bir onayla kurulmuş; Müdürlüğüne de Cahit Öztelli getirilmiş, [kendisi] Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı mezunu, konu ile ilgili kitapları makaleleri olan bir şahıs. Cahit Öztelli [Enstitünün] kurulması için büyük mücadele vermiş, tabii kanunla kurulmayan kuruluşlar Türkiye'de şanssızdır, kanunla kurulmayınca ona bütçe verilmez, personel verilmez. O dört, beş kişi ile ve kendi gayretiyle bir şeyler yapmaya çalışmış ve Cahit Öztelli'den sonra yine Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi mezunu Avni Özbenli müdürlüğe getiriliyor [19]70 yılının baharında. Avni Özbenli müdür olunca -[kendisi] benim Bursa Eğitim Enstitüsünden öğretmenimdim, benim çalışmalarımı biliyor bir öğrencisi olarak, onun için- beni yardımcısı olarak teklif ediyor ve beni [19]70 yılının Aralık ayında Enstitü'ye tayin ettiriyor. Bu arada Avni Bey çok güzel bir iş daha yapıyor, personel -tabii uzman personel lazım- derleme yapacak, bunları değerlendirecek, yazıya geçirecek eleman lazım; bunlar amatör çalışmalarla olmaz. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Etnoloji Bölümünde o

zaman halk bilimi ile ilgili dersler veriliyor, oranın mezunlarından üç kişiyi; Gürbüz Erginer, İsmail Öztürk ve Zümrüt Erk, üçünü daireye araştırmacı olarak Enstitü'ye ilk araştırmacılar olarak alıyor. Bunlar ilk araştırmacılarıdır; sonra bunların içinden iki arkadaş profesör olmuştur yani onları teşvik ettik, profesör oldu, biliyorsunuz Gürbüz Erginer, Etnoloji Bölümü başkanıyken bir trafik kazası sonucu öldü. Ben geldiğimde bu üç arkadaş elimin altındaydı, onlarla ilk çalışmaları, hazırlıkları yaptık. Bu arada tabii Avni Özbenli biliyor ki her yerde karşımıza kanun çıkıyor. “Kanununuz yok, kanunda adınız geçmiyor, onun için size bütçe vermiyoruz” deniliyor. Biz gidiyoruz Eski Eserler Müzeler Genel Müdürlüğünden para dileniyoruz, kütüphanelerden dileniyoruz, Müjgân Cunbur'dan istiyoruz, tanıdığımız okul müdürlerine gidiyoruz, onlardan kâğıt alıyoruz, defter alıyoruz, daktilo, şey de rica ediyoruz. O kadar büyük sıkıntılar içindeydik ki, Dışişleri Bakanlığına bir yazı yazdık. Dünyadaki folklor enstitüleri nasıl çalışıyor, hangi mevzuatla çalışıyorlar, hangi kuruluşlar, üniversiteye mi bağlılar, bakanlıklara mı bağlılar? Bize bir yığın malzeme geldi, onları tercüme ettirdik. Gördük ki dünyada -daha önce tarihçeden de biliyoruz zaten- mesela Oslo Üniversitesi Norveç Folklor Enstitüsü 1914 yılında kurulmuş, üniversiteye bağlı. İlk Halk Bilimi Kürsüsü Oslo Üniversitesine bağlı olarak 1886 yılında faaliyete geçmiş, yani 19. yüzyılın sonunda bu folklor kürsülerini kurmuşlar, enstitüleri kurmuşlar ve hemen hemen hepsi üniversiteye bağlı, bizdeki gibi devlet yok. Devlet olarak biz mecbur kalmışız yani ve bu kanuni mevzuatı gördükten sonra bir kanun tasarısı hazırlanmıştı ben geldiğimde. Onu bakanlıklardan dolaştır, savunmalarını al, görüşlerine karşı savunma yaz falan, uzun uzadıya bu kanunla uğraştık ki kanunumuz olsun da, bizim paramız olsun, bütçemiz olsun. Bu gelişmeler olurken 1971 yılının Temmuz ayının, yani ben göreve başladıktan altı, yedi ay sonra bizim çalıştığımız Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarlığı, Kültür Bakanlığı oldu ve yakın dönemde kaybettiğimiz Prof. Dr. Talât Sait Halman, Kültür Bakanı olarak geldi. Amerika'dan getirildi ve [Enstitü] Kültür Bakanlığı bünyesinde çalışmaya başladı, Millî Eğitim Bakanlığından ayrıldı. Bu arada Avni Özbenli de iki ay sonra kendi isteği ile Millî Eğitim Bakanlığındaki müfettişlik görevine döndü. Ben kendimi, Eylül 1971 ayında Millî Eğitim Folklor Enstitüsü Müdür Vekili buldum. Yani beklemediğimiz bir tarihte, bütün sorumluluk benim omuzuma kaldı, efendim. O tarihte şöyle düşünelim, eğer müdürlüğün maaşı, kadrosu yüksek olsaydı bana o görevi yedirmezlerdi. Personel Kanunu yürürlüğe girmişti, bütün yan ödemeler kaldırılmıştı. Ondan önce benim müdür yardımcısı olarak bir tam maaşım vardı, bir de bir okulda dört saat derse gidiyordum. İkinci maaşın da üçte birini yan ödeme olarak alıyordum, idarecilik hakkı olarak. Bunlar gitti, çıplak, dümdüz, yedinci derece bir maaşla çalışmaya başladık, kimse şey istemedi, eğer o görevin gerçekten böyle sağlam ödemesi falan olsaydı bana Enstitü Müdürlüğü falan kalmazdı, ama iyi ki kalmış. Tabii parayı pulu bıraktık arkadaşlarımızla, cumartesi, pazar düşünmeden, mesai düşünmeden bu genç kadro ideal bir şekilde çalışmaya başladık. Sorumluluğumuzun bilinciyle, çünkü cumartesi, pazar her yerde halk oyunları yarışması oluyor, bir yerde bir halk müziği konseri oluyor, bir yerde bir derneğin faaliyetine davet ediyorlar. Bizim şeylerimiz [hizmetlerimiz] çalışma saatleriyle sınırlı değil, halk bilimi olayı. Anadoludan da davetler geliyor, oraya da gideceksiniz. Yani arkadaşlarla görevi aramızda paylaştırdık, “Sen şu derneğin faaliyetine git, sen buraya

git, sen buraya git". Büyük bir fedakarlıkla çalışmaya başladık. Millî Folklor Enstitüsü Müdürü olarak ilk önce bu bütçe ve personel işlerini halletmem gerekiyordu. Dünyadaki folklor enstitülerinin çalışmalarını görmüştüm, anlamıştım. O zaman yapılacak işleri biliyordum ve gene 1971 yılında Talât S. Halman bakanken [1971] Aralık ayının başında bir Folklor Danışma Kurulu toplandı. Gene bu Folklor Danışma Kurulunda Sedat [Veyis Örnek] Bey dahil, sizin [Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi] Etnoloji'nin bütün profesörleri, Türkiye'de kim bu konuya ilgi duyuyorsa, onlar davet edildi ve neler yapmak lazım, acil neler yapılması gerekir, bunlar tekrar konuşuldu. Zaten aşağı yukarı biz biliyoruz, ama bu[nu] kamuoyuyla paylaşınca, meslektaşlarla paylaşınca güçlü oluyorsunuz. Yaptığınız çalışmalar destek buluyor, bunu hem kamuoyuyla hem de ilgili çalışanlarla, ilgililerle paylaşmak gerekiyordu, o yapıldı. Gene kanunumuz yok kanun[u] bir türlü bakanlıklar kabul etmiyorlar, [bilmiyorlar] folklorun ne olduğunu: "Oyun için", diyorlar "şey kurulur mu? Enstitü kurulur mu?" Oyun sanıyorlar. Hep bütün bakanlıklardan enstitünün şeyine [kurulmasına] genellikle red geliyor, "Böyle bir enstitüye ihtiyaç olmaz" görüşleri geliyor. Savunma yazıyoruz, gidiyoruz, görüşüyoruz falan. Devlet Planlama Teşkilatı bakanlıkların bütçesini, personelini vermekte o sıralarda çok yetkiliydi. Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Dairesine bağlıydık biz, Kültür Hizmetleri olarak. Oraya gittim, Hasan Celal Güzel daha sonra Millî Eğitim Bakanı oldu, genç bir uzman onunla görüşmemi söyledi, daire başkanı hanım Leyla Hanım. Hasan Celal Bey beni bir saat kadar dinledi, getirdiğim dokümanlara da baktı ve dünyadaki çalışmalara baktı, "Kardeşim", dedi "senin işin", dedi "çok önemli bir iş" dedi, "kültürümüz için çok önemli bir iş" dedi. "Ben sana dedi her türlü desteği" dedi, "yağdıracağım" dedi. "Ne istiyorsun?" dedi. "İşte kanunumuz olmadığı için para vermiyorlar, bize bütçe vermiyorlar" dedim, "Bütçe vereceğim" dedi. "Araba lazım, derlemeye çıkacağım" dedim, "Araba vereceğim" dedi. "Kamera lazım, en gelişmiş teypler lazım, fotoğraf makineleri lazım" dedim, "Hepsini vereceğim" dedi ve verdi. Bizim Kültür Müsteşarlığının Bakanlığın önünde bir tane on yıllık bir arabası vardı, müsteşarın. Siyah bir Chevrolet araba katiyen Konya'ya kadar gidemezdi. Sadece şehir içindeki faaliyetlerde kullanırdı, Müsteşar Mehmet Önder. Ondan sonra ben bir arazi dört çarpı dört, yedi kişilik, arkasına teypleri konulacak, şeyleri koyulacak gözler de yaptık, özellikle korumalı şeyler yaptık, teyp çantaları falan. Benim arabam o oldu, Folklor Enstitüsünün arabası o oldu. Teşkilat [Kültür Müsteşarlığı] bana kızmaya başladı, "Parası olmayan kuruluşun birdenbire..." Derken Etnoloji Bölümü mezunu Osman Sınavuç'u aldık. Halk müziği ile ilgili çalışma yapsın diye bir müzik öğretmenini aldık, edebiyatçı aldık. Kadromuzu, araştırmacı kadromuzu güçlendirmeye başladık. Derlemelere çıktık, arşivimizi, kitaplığımızı, uzmanlık kitaplığımızı, hepsini güçlendirerek, "Biz varız!" demeye başladık ve işte bu güçle 1973 yılında Cumhuriyet'in 50. Yılı kutlamaları çerçevesinde Enstitümüzün hem kendisini tanıtmayı hem de bir katkıda bulunması için törenlere... "I. Uluslararası Türk Folklor Semineri"ni düzenledik. 8-14 Ekim 1973. Adını seminer koyduk iddialı olmamak için çünkü arkasından iki yıl sonra Kongre'yi düzenledik. "I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi"ni düzenledik. "Bu bizim için bir prova olsun, bir deneme olsun" diye bir de eğitim amaçlı olsun diye adını "Seminer" koydu büyüklerimiz. Bu seminerin düzenlenmesinde tabii en büyük desteği Dil ve Tarih

Coğrafya Fakültesinden aldık. O dönemde bu alanın en önemli hocaları orada görevliydi. Bir de Hacettepe’de Prof. Dr. Şükrü Elçin vardı. Mehmet Önder Başkan, Orhan Acıpayamlı Asbaşkan, Nermin Erdentuğ Hoca Asbaşkan, Sedat Veyis Örnek Hoca Düzenleme Kurulunda, Ahmet Edip Uysal Genel Sekreter, gene Metin And, geleneksel tiyatro çalışmalarıyla tanıdığımız bir Metin And, taaa başından beri bizim yanımızdaydı. O da Düzenleme Kurulundaydı. Kitabı olan, bu alanda çalışan, hepsi yan dallarda çalışan insanlar olmak üzere kırk sekiz kişiyi bir araya getirtip bildiriler sunuldu, tartışıldı. Yani ilk defa bugünkü anlamda bilimsel toplantı budur, Türkiye’deki folklor tarihinde. Bu seminer dolayısıyla tabii Sedat Veyis Örnek Hoca’yla çok yakın ilişkilerimiz başladı ve zamanla daha da gelişti. Bu arada 1973 yılının Haziran’ında bizim Millî Folklor Enstitüsü Hasan Celal Bey’in de tavsiyesiyle Millî Folklor Araştırma Dairesi oldu. Dedi ki, “Nail Bey”, dedi “Enstitü Müdürlüğü deyince bir müdür, bir müdür yardımcısı olur” dedi, “Bizim devlet geleneğinde bu küçük müdürlüktür” dedi, “Bütçesi de büyümmez, personeli de büyümmez, sıkıntı olur, bunu” dedi “onun için, gel” dedi, “Millî Folklor Araştırma Dairesi” yapalım. “Devlet, bakanlıklarında daire olur, enstitü olmaz” dedi “Bak, sen de araştırmışsın, Enstitü üniversite de olur, Enstitü, araştırma yapılan yer demektir, siz de araştırma yapıyorsunuz ama, bu ‘enstitü’ kelimesinden dolayı fazla büyümeyiniz” dedi. Millî Folklor Araştırma Dairesi olunca iki başkan yardımcısı oldu, şube müdürleri oldu, araştırmacı sayısını arttırma şansımız oldu. Böylece ben de bu alanda çalışmış, emek vermiş kişi olarak Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığına Mehmet Önder tarafından atandım. Maaşım birdenbire güzelleşti, iyileşti (*gülüşmeler*) ama direnmemizin, çalışmamızın mükâfatını gördük. O da bizim hakkımız oldu.

Serpil Aygün Cengiz: Evet...

Nail Tan: Millî Folklor Araştırma Dairesi olduktan sonra, Türkiye’nin derleme planını hazırladık. Her yıl beş ile gitmek üzere Türkiye’nin Birinci Folklor Taraması’nı yapma planımızı uygulamaya koyduk. Uluslararası toplantılardan 1975’te I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi’ni topladık. Bakın o beş seksiyon hâlindeki kongreden aşağı yukarı iki yüze yakın bildiri sunuldu, şimdi o kongrelerin en son sekizincisini yaptık. Kuşadasında bir otelde oldu. Kültür ve Turizm Bakanlığı o kongreleri devam ettiriyor her beş yılda bir olmak üzere, sekizincisini yaptık en son.

Serpil Aygün Cengiz : Hocam bu olaylı kongre de ilki miydi? İlhan Başgöz?

Nail Tan: Evet, evet, olaylı kongre. Bu kongre 1975 İstanbul’da Galatasaray Lisesi’nde yaptığımız kongredir. Bu kongrenin hazırlıkları Bozkurt Güvenç müsteşarımızken başlamıştı. Düzenleme Kurulu oluşturuldu, davetiyeler gönderildi, özetler geldi, kabul yazıları yazıldı, Kongre’ye iki ay kala hükümet değişti. Yeni Hükümetin Bakanı ve Müsteşarı kongreye kimleri davet ettik, neler konuşulacak, biz Ahmet Edip Uysal Bey ile çıktık Bakan ve Müsteşara bilgi verdik: “Bakın iki ay sonra böyle çok önemli bir olay var”. Baktılar, “Tamam” dediler, ama tam on beş gün kala, kongreye on beş gün kala nerden kim şikâyet etti, ne olduysa, beni çağırdılar, dediler ki;

“Boratav’la Başgöz Hocaya telgraf çek, gelmesinler, Kongre programından çıkaralım”. Meğer [19]48 olaylarında falan Profesör Emin Bilgiç ile Boratavlar, Boratav Bey’in ekibi ayrı karşıt gruplar olarak birbirlerine karşı şeyleri [husumetleri] varmış. Bundan dolayı işin içine politika girdi, basına yansıdı. Kongreye katılacak kişilerden on bir veya on iki kişi hatırlıyorum, onlar bildirimlerini çektiler, katılmayacaklarını bildirdiler. Tabii bu politik süreç sürekli devam etti, yani iktidar değiştikçe biz Folklor Dairesinde daima huzursuz olduk, bu huzursuzluğu emekli oluncaya kadar yaşadım sürekli olarak ve geçenlerde bir söyleşide de belirttiğim gibi bir Bakanlık bünyesinde araştırma kuruluşunun olmayacağını anladık. Zaten biz anladık da şimdi tekrar mümkün değil, yani politik kontrol altında bir araştırma kuruluşunun Bakanlık bünyesinde olması çok yanlış bir şey, ama suç bizde de değil. Dediğim şekilde, üniversiteler konuya sahip çıkmadılar. Nasıl, ne zaman bu halk bilimi bölümleri kuruldu, oraya geliyorum şimdi tabii biz Enstitü kurduğumuz zaman bu Enstitüde çalışacak araştırmacılar, uzmanlar olacak, bunların yetiştirdiği uzmanlar olacak, [ama] Türkiye’de halk bilimi bir bilim dalı olarak kabul edilmemiş ki bu bilim yapısın, oradan insanlar gelsin bize. Mademki bir bilim dalı, üniversitede bunun öğretiminin yapılması lazım. İlk aklımıza gelen en yakın öğretim yapılan yer Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Etnoloji Bölümü. Oraya gittim, dedim ki “Bakın, bize eleman lazım, bilinçli eleman lazım”.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, bir toplantı mı oldu? Nermin Erdentuğ?

Gorusme oncesi hazirlik yapilirken

Nail Tan: Evet, toplantı oldu. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine ziyarete gittim. Nermin Hanım odasına arkadaşları çağırdı. Acıpayamlı, Sedat Veyis Örnek onları çağırdı asistanları Attila Erden, Zafer İlbars falan onlar asistandı, “Onları çağırma” dedim. Biz üçümüz oturduk.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam tarihini hatırlıyor musunuz? Tarihi?

Nail Tan: Tarihi 1974 veya 1975

Serpil Aygün Cengiz: Hım...

Nail Tan: Yani artık biz derlemelere çıktık kendimize geldik, benim on, on iki araştırmacım var.

Serpil Aygün Cengiz: Hım, evet.

Nail Tan: Ama bu araştırmacılar değişik branşlardan, yani dolaylı yollardan geldikleri için kalıcı değil. Onları Devlet Yabancı Diller Eğitim Merkezine gönderiyorum, bir yıl yabancı dil kurslarına gönderiyorum, Millî Eğitim Radyo, Film, Televizyonla Eğitim Merkezine gönderiyorum, kamera kullanma kursuna gönderiyorum, fotoğraf kursuna gönderiyorum, fotoğraf makinesini bir adama ver, “Çek” diyemezsiniz. Hepsini, hepsini eğitimden geçiriyoruz, makine kullanma eğitiminden.

Serpil Aygün Cengiz: Sonra gidiyorlar mıydı onlar?

Nail Tan: Sonra biraz öğrenince mesela Osman Sınayuç, Etnoloji’den aldık, kamerayla epeyce derlemelere çıktı bir yıl ondan sonra TRT’ye hemen.

Meryem Karagöz: Kim hocam?

Nail Tan: Osman Sınayuç, çünkü TRT kameramanlara bizden yüksek para veriyordu.

Serpil Aygün Cengiz: Gürbüz Hoca da mı öyle oldu, hocam? O da TRT’ye geçti.

Nail Tan: Evet, o da öyle.

Meryem Karagöz: Öyle.

Nail Tan: Onları da tabii ben kamera kursuna gönderdim. Gürbüz Bey de önce oraya geçti sonra şeye geçti...

Meryem Karagöz: Dil Tarih’e?

Nail Tan: Dil Tarih’e geçti. Şimdi elimi vicdanıma koyuyorum. Biz bin lira

veriyoruz, öte tarafta iki bin lira alıyorlar. Siz ne yapabilirsiniz, yani yönetici olarak ailesini düşüneceksiniz, evli olanın çocuklarını düşüneceksiniz. Böylece, onun için bize daimi çalışacak eleman lazım, mademki bu bir bilim dalı, bu bilim dalının, ayrı kürsüsü olması gerekir, bütün dünyada olduğu gibi. Nermin Hanım rahmetli oldu mu?

Serpil Aygün Cengiz: Oldu, Hocam.

Nail Tan: Allah rahmet eylesin, öldüğünü bilmiyordum. Acıpayamlı'nın biliyorum da, hiç onu bilmiyorum. "Nail Bey" dedi, "biz" dedi, "zaten", dedi "halk bilimi dersleri veriyoruz" dedi. "Hocam", dedim "siz sadece gelenek-görenek, inançlar üzerine dersler veriyorsunuz" dedim, "Halk bilimi", dedim "bundan ibaret değil ki! Halk edebiyatını ne yapıyorsunuz? Halk müziğini ne yapıyorsunuz? Bunları ne yapıyorsunuz, efendim, diğer şeyleri ne yapacaksınız?" dedim, "diğer dalları, halk mutfağını ne yapacaksınız, efendim?". Sedat Bey, tabii yurt dışı eğitimi de var, yurt dışı tecrübesi de var, dedi ki "Hocam, bu", dedi "Etnoloji bünyesinde olmaz" dedi, "Etnoloji'nin biliyorsunuz dalı, görevi başka halk biliminin daha başka" dedi, "ikisi birbirine yakın, ilgili dallar, ama aynı şey değil".

Serpil Aygün Cengiz: Orhan Bey de konuştu mu?

Nail Tan: Haaa Orhan Bey de konuştu tabii. Orhan Bey ayrı bir bilim dalı olması görüşünde değildi o günkü toplantıda.

Serpil Aygün Cengiz: Değildi.

Nail Tan: Çünkü, Nermin şeyi vardı yanı neyi diyelim?

Meryem Karagöz: Etkisi mi vardı?

Nail Tan: Büyük otoritesi vardı. Sanıyorum onları oraya o almıştı. Belki asistanlığından itibaren Acıpayamlı'yı o yetiştirmişti. Bilmiyorum yani işin o tarafını (*uğultular*) Başkanın büyük ağırlığı vardı, ama Sedat Bey bu konuda büyük mücadele verdi, taa 1975'ten [19]80'e kadar. Bu[na] inanmıştı, yani bunun ayrı olmasına inanan tek insan oydu.

Meryem Karagöz: Yani halkbilim olarak değil mi?

Nail Tan: Halk biliminin ayrı bir...

Meryem Karagöz: Etnoloji'nin dışında Halk Bilimi olarak, bölüm olarak [19]75'ten itibaren.

Nail Tan: Aynen öyle. Sonra Dil Tarih'te bu cevabı aldıktan sonra gittim Hacettepe Üniversitesine, Hacettepe Üniversitesinde profesör Şükrü Elçin, halk edebiyatı profesörü

olarak biliyoruz onu. Ona gittim, sosyal kelimesi ile başlayan bir Fakültesi vardı. Sosyal Bilimler Fakültesi gibi hatırlıyorum ama, “sosyal” kelimesi ile başlayan bir Fakültede bugünkü Tıp Fakültesinin bulunduğu binaları o kampüsteydi, Hacettepe Üniversitesinin bütün binaları. Orada küçük bir odada ziyaretine gittim, dedim ki; “Hocam, böyle böyle”, o tabii seminere Şükrü Bey de katıldı, o da düzenleyicilerden biriydi baştan beri. O da destekliyordu. Dedi ki “Nail Bey, ben doktora yaptırmaya başladım” dedi, “doktorayı yaptırıyorum, bitiriyorum, bir beş, altı kişi olmalıyız ki Hacettepe’de, ancak o zaman” dedi, “Halk Bilimi Bölümü kurmak için ortaya çıkabilirim” dedi. “Şimdi bir ben varım, işte bir de Dursun [Yıldırım] Bey” dedi. Ona Bektaşî Fıkraları üzerine doktora yaptırdı, nitekim onun doktora çalışmasını da biz bastık, Millî Folklor Araştırma Dairesi yayınları aracılığıyla. “Bu durumda olmaz” dedi, “ben” dedi, “bir şey söyleyemem” dedi. İnanmış kişi olarak biz artık tamamen Sedat Veyis Örnek’le çalışmaya başladık.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, başka üniversiteyle görüşmeniz oldu mu?

Nail Tan: Başka üniversite ile görüşmem olmadı, çünkü geriye Atatürk Üniversitesi kalıyordu. Atatürk Üniversitesinde halk edebiyatı alanında üç, dört kişi doktora yapmıştı hatta onlar ilk bildirimlerini bizim bu [19]73’teki seminerde sunmuşlardı. Saim Sakaoğlu, Fikret Türkmen, Umay Günay. Onlar Mehmet Kaplan’ın ileri görüşlülüğü sayesinde halk edebiyatı dalında doktora yapmış insanlardı. Orada da halk edebiyatı şeyi [kursüsü, bölümü] olacaktı, halk bilimi halk edebiyatı demek değil ki...

Serpil Aygün Cengiz: Evet, alt dalı.

Nail Tan: Evet, yani genel bir bütüncül[lük] açı[sın]dan halk bilimini ele alacak, yani dünyadaki örnekleri gibi bir yer lazımdı bize. Sonra devam ediyoruz, 5 Ocak 1978 tarihinde gene hükümet değişti, Doç. Dr. Ahmet Taner Kışlalı Kültür Bakanı oldu. Prof. Dr. Şerafettin Turan Kültür Bakanlığı müsteşarı oldu. Kültür Bakanlığında bir şey kuruldu, Yüksek Kültür Kurulu gibi bir kurul oluşturuldu. Sedat Veyis Örnek, Metin And o kurulun üyesi oldular.

Serpil Aygün Cengiz: Sizin Birim’den farklı bir kurul mu oluştu?

Nail Tan: Yok, Danışma Kurulu.

Serpil Aygün Cengiz: Ayrı, bağımsız?

Nail Tan: Çeşitli, maaşlı değil, çeşitli kültür alan[lar]ında kafası çalışan, kitabı olan insanlardan oluşan Danışma Kurulu gibi bir şey oluşturdu Bakan.

Serpil Aygün Cengiz: Amacı genel olarak kültür, halkbilim değil tabii?

Nail Tan: Değil, değil... Bakanlığın bütün hizmet alanlarını kapsayan bir Yüksek

Kurul, Danışma Kurulu diyelim, yani “Danışma” lafı yok, ama “Yüksek Kültür Kurulu” diye hatırlıyorum. Sedat Bey de o kurulun üyesiydi, çünkü Şerafettin [Turan] Bey’le ve [Ahmet Taner] Kışlalı’yla arası da çok iyi idi, dedi ki “Bunu bir fırsat bilelim”. Bakan göreve başladıktan sonra iki, üç gün sonra Müsteşarıyla bizleri topladı dedi ki; “Arkadaşlar, ben kendi ekibimle çalışacağım, sizler toplayın eşyalarınızı ve tayinlerinizi bekleyin ve maaş kaybı olmayacak şekilde hepinizi müşavirliklere tayin edeceğim, dilekçelerinizi verin, ‘Müşavir olmak istiyorum’ diye” dedi.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, bunu Folklor Daire Başkanlığına?

Nail Tan: Hepsine, hepsine...

Serpil Aygün Cengiz: Bütün birimlere?

Nail Tan: Yani bütün birimlerin geneline..

Meryem Karagöz: Ahmet Taner Kışlalı’ya, Hocam?

Nail Tan: Evet, genel müdürlerine, başkanlarına, topladı hepimize. “Tabii eğer” dedi, “dilekçe vermezseniz başınıza geleceklere razı olun”. Tehditi de yaptı yani, tabii müfettişler gönderiliyor, müfettişler muhakkak birtakım kusurlar buluyorlar, birtakım suçlamalarda bulunuyorlar, görevden alınmasına dair rapor tutuyorlar ve öyle almıyor, yani tabii o zaman, lekelenmiş oluyorsunuz, yani suçlanmış oluyorsunuz, yolsuzluk yapmış oluyorsunuz, her müfettiş şey bulur, görevden alacak sebep bulur, verdik dilekçeleri. Sedat Veyis Örnek Bakan’la ve Müsteşar’la görüşmüş ve demiş ki “Bu bakanlıkta görevini gereği gibi yapan, tarafsız yapan, politikaya bulaşmadan tek bir yönetici var, o görevde kalacak” demiş, “Kim?” “Nail Tan”, Sedat Bey’in bu konuşması üzerine benim dilekçem yürürlüğe konmadı. Ben beş, altı ay kadar şeyle beraber çalıştım. Yani yeni ekiple çalıştım, görevlerimizi gene eski hızıyla devam ettirdik. Ama bu arada tabii siz o günleri yaşamadınız, bilmiyorsunuz, hergün -bizim Bakanlık o zaman bugün Kızılay Genel Merkezinin bulunduğu Ataç Sokak’taydı. Benimki de Mithatpaşa Caddesi’nde köşedeydi, köşedeki binadaydı Millî Folklor Araştırma Dairesi. Her gün o civarda öğrenci olayları oluyor, bombalama olayları oluyor, silahlar kullanılıyor, eve zor gidiyoruz. Bir ay falan olmuştu, beş tayin geldi şeye benim Millî Folklor Araştırma Dairesine. Bekliyoruz diyoruz ki yani, halk bilimine yakın edebiyatçı olsun, müzikçi olsun, etnolojiden olsun, Kız Teknik’ten olsun, el sanatlarıyla ilgili öyle eleman bekliyoruz. Beş kişi, baktım ki bir kısmı lise mezunu, bir kısmı Gazi Eğitim’in ilgili olmayan bölümlerinden, şurdan buradan... Halk bilimiyle ilgili olmayan beş kişi, kendilerini çağırdım tek tek konuştum. Tahsillerini sordum, “Buraya ne amaçla geldiniz, ne görev verebilirim size? Bu dairenin görevlerini inceleyin. Benden deyin ki ‘Ben şu işi yapabilirim, daktilo ile yazı yazabilirim, bant çözebilirim’, çeşitli işler var, bakın bana hangisini yapabilirsiniz siz onu söyleyin size iş vereyim”. Dediler ki “Biz buraya çalışmak için gelmedik, bizim özel görevlerimiz var”. Gelmiyorlar, mitinge gidiyorlar,

şuraya gidiyorlar, buraya gidiyorlar, şimdi yarın bir olayda ölecekler, o zaman bana sorulacak “Memurun nerede?” ve ben hapse gireceğim. Kesin, baktım tehlikeye gidiyor iş, ısrarcı oldum, “Ben ayrılmak istiyorum” [dedim] müsteşarıma, “Ben bu şartlarda çalışamayacağım”. “Git” diyor, “onlara ceza ver” diyor. Savunmalarını aldım, uyarma cezası verdim. Cezanın şeyi [arkası] gelmiyor onaylanıp da gelmiyor, tebliğ edemiyoruz. En hafiften başlayacağız uyarma, sırasıyla gidecek ceza, en aşağıdan başlayacaktık, ondan sonra ayrılmak istedim ve dediler ki “Peki yerine yeni arkadaş getirinceye kadar bekle”. Bu arada şey geldi, geçenlerde rahmetli oldu Talip Apaydın. Talip Apaydın, Köy Enstitüsü mezunu ve köy romanlarıyla tanınmış iyi bir eğitmen. Gezdi, daireyi gezdi, ben gezdirdim. Ondan sonra “Ben o kuruluştaki başarılı olamam, orada çok orayı var edip, yoktan var etmiş bir kişi çalışıyor ve onu çalışanları da personeli de çok seviyor; ben kusura bakmayın” demiş, “özür dilerim” demiş. Yüceliğe bak Talip Apaydın’da. Onun üzerine İstanbul’dan bir öğretmen getirdiler: Nejat Birdoğan. Nejat Birdoğan’a görevi teslim ettim. Bir yıl iki ay sonra, ama gene Hükümet değişti, bu sefer karşı görüşte bir hükümet geldi, diyelim ve ben tekrar göreve döndüm. Ben bu Folklor Enstitüsüne üç defa gittim, geldim. Üç defa gittim, geldim. Ama bu ara dönemin bir faydası oldu tabii: Sedat Bey’in şeyi güçlendi, hem Fakültede hem Bakanlıkta konumu güçlendi. Artık söz söyleyebilecek noktaya geldi. Dedi ki “Nail Bey”, dedi “ben görevdeyken bir görev istiyorlar” dedi, “Fakülteden”. O Halkbilim Bölümü kurulduğu zaman mezunları ne yapacak? Çünkü o zaman Fakülteyi bitiren herkes bir yerde bir görev, iş bulabiliyordu yani. Herkes bitirdiği zaman devlette mutlaka bir yere girerdi. Dedi ki “Mezunlar nerede iş bulacaklar, onu soruyorlar”. Ben oturdum dedim ki “Halk Bilimi Bölümü mezunları önce Kültür Bakanlığında merkezde bir, ikincisi her ilde. Biz böyle merkezden derleme ekipleri göndererek Türkiye’nin halk bilimini derleyebilir miyiz?”. Yani burada yüz kişi de olsa bitmez, iki yüz kişi de olsa bitmez. Onun için hedefimiz her ilde önce bir, sonra iki, sonra üç folklor araştırmacısı tayin etmek, o ilin derlemelerini onlara yaptırmak. Her ilde arşivi kendi arşivlerini kurmak, bir kopyasını da merkeze göndermek. Hem il arşivi, hem merkezî arşiv olsun diye hedeflemiştik. Dedik ki “İllerde görevlendireceğiz, hatta ilk uygulandığı zaman ben yüz elli folklor araştırmacısı kadrosu aldım. İllere tayin etmek üzere yüz elli...”

Serpil Aygün Cengiz: Ne zamandı?

Nail Tan: [19]82’de. Efendim, sonra Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Halk Eğitimi Genel Müdürlüğünde Halk Merkezleri var. Oralarda el sanatları kursları düzenleniyor, halk oyunları, halk müziği kursları düzenleniyor. Geleneklerimizi yaşatıcı çalışmalar yapılıyor. “Buralarda” dedim, “ikinci olarak görevlendirilecek; üçüncüsü de özel sektör, ticari pazarlamada halkla yönelik çalışmalarda, eğer halkın nabzına göre halkın özelliklerine göre pazarlama yapmak istiyorsa birtakım çalışmalar yapmak istiyorsa bu arkadaşlardan yararlanması gerekiyor”.

Serpil Aygün Cengiz: Siz Hocam, böyle bir rapor yazdınız?

Gorusme sırasında Nail Tan.

Nail Tan: Evet.

Serpil Aygün Cengiz: Sonra da Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne mi sundunuz?

Nail Tan: Tabii, yani Müsteşarımız da Şerafettin Turan Bey'di ya, onun için Şerafettin Turan Bey'in imzasıyla gönderdik, Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne. Bu rapor...

Serpil Aygün Cengiz: “Halkbilim Kürsüsü kurulmalı çünkü...”

Nail Tan: “Kurulmasını...”

Serpil Aygün Cengiz: “Şundan şundan” diye...

Nail Tan: Evet, çünkü haklı yani, bir yerden talep gelecek mezunlara da iş bulmak gerekiyor tabii.

Meryem Karagöz: Evet, Hocam, şimdi Halkbilim Bölümünün nasıl hani oluşmasını istediğiniz şey üniversiteden gelen öğrencileri oraya sevk etmek değil mi, Hocam?

Nail Tan: Evet.

Meryem Karagöz: Hani dediniz ya “Üç tane görevleri var, bunları biz böyle istiyoruz, sizin niyetiniz de üniversiteden gelsin ben getirmeyeyim”?

Nail Tan: Evet, doğru, doğru, üniversiteden gelsin. Halkbilimi Bölümünden mezunlar gelsin, onlarla ben araştırma yapayım. Düzenli, sürekli eğitim yapıyoruz biz, yani yan dallardan gelmiş arkadaşları konuya çekmek için sürekli eğitim yapıyoruz. “Folklor Derleyicisi Yetiştirme Kursları” açıyoruz. Bu kurslarda gene üç şahıs, sizin hocalar başrolde tabii. Yani..

Serpil Aygün Cengiz: Eğitim mi veriyorlardı hocam?

Nail Tan: Evet, biz konuya ilgi duyan herkesten yararlanmayı düşündük, çünkü benim on dört, on beş personelim var. On dört, on beş personelle koca Türkiye’nin halk kültürü malzemesi derlenir mi? Kendi çapında derleme yapan şeyleri, yönetmelik çıkardık “Halk Kültürü Ürünleri’ni Satın Alma Yönetmeliği”. Bakıyoruz derleme ciddiye kaynak kişileri gösterilmişse, düzenli bir metodla yapılmışsa onları satın alıyoruz arşive. Öyle hazır derlemeleri satın aldık, tezleri satın aldık. Sonra bir Folklor Derleme Planı yaptık, şeyler için, köy öğretmenleri için. O *Tebliğler* dergisinde de yayımlandık. O öğretmenlerden de epeyce derleme geldi. Ben Millî Eğitim Bakanlığında Talim Terbiye Kurulunda bir müzik öğretmeni yüzünden o şeyi [derlemeyi] mecburi hâle getiremedim. Dedim ki “Bir yıl her köy öğretmeni, köyünün monografisini yapsın bir defaya mahsus olmak üzere ve bize gelsin”, kırk bin köyün şeyi gelecekti, yani hepsi işe yaramayacaktı ama muhakkak ki bunun dörtte biri de üçte biri de işe yarayacaktı...

Serpil Aygün Cengiz: Haberdar olacaktınız, tüm bunlardan.

Nail Tan: Evet, üç dört sayfalık derleme planı hazırladım ben, metodunu koydum, şeyini [konularını] koydum. *Tebliğler Dergisi*’nde yayımlandı gönüllülük esasına göre.. Köy öğretmenin çok işi varmış da, bilmem ne... Talim Terbiye’den “İsteyen öğretmen yapsın” diye çıktı o karar.

Serpil Aygün Cengiz: Kaç yılı, Hocam?

Nail Tan: O, 1974 veya [19]75 olabilir. O öğretmeni hiç affetmiyorum, o söyleşide de bahsettim, son benimle yapılan söyleşide. O öğretmen yüzünden. Başka kafada yetişmiş bir öğretmendi. Bugünkü müzik öğretmenlerinden herhangi biri olsa o raporu verse öyle vermezdi. Bugün çünkü daha bütüncül yapıda, yani o zaman sadece “Batı Müziği önemli müziktir, halk müziği kötü müziktir” diye Gazi Eğitimde öyle öğretiliyordu. Bizim Öğretmen Okulları’na gelen müzik öğretmenleri Türk müziği dinlemeyi yasak ediyordu çocuklara, “Kulağınızı bozuyor” diye. Ben altı yıl Öğretmen Okullarında öğretmenlik yaptım. Bu müzik öğretmenlerinin hepsi böyle tornadan çıkmış gibi aynı şeyi söylerdi. “Türk Müziği dinlemek yasak”. Türkü yasak, şarkı yasak. İşte bu anlayıştaki öğretmen, benim şeyde [planda] türküyü derlemek de var, mânide var, şu da var, bu da var. O

anlayıştaki adam menfi rapor verdi, gönüllülüğe döndü.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, bu Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne verdiğiniz rapor ki sonradan kürsünün kurulmasına herhâlde bir anlamda katkıda bulundu.

Nail Tan: Kesin o rapor sayesinde kuruldu, çünkü şey raporu Sedat [Veyis Örnek] Bey istedi, “Böyle bir şey istiyor [Rektör]” dedi “şeyde görüşülebilmesi için”.

Serpil Aygün Cengiz: Sedat Hoca size özel konuşarak bunu söyledi, değil mi?

Nail Tan: Tabii. O önce gitmiş konuşmuş, Rektör’le konuşmuş, Dekan’la konuşmuş. “Artık bu Halkbilim Kürsüsü’nü kurma zamanı geldi” demiş. “Peki”, demiş ki “Neresi istiyor bunu?”, “Kültür Bakanlığı istiyor” demiş. “O zaman bir rapor göndersinler, mezunlarımız ne olacak?” Onun üzerine şeyde üniversitede Senato’da mı görüşülüyor o zaman ki usul nedir, bilmiyorum. Senato var mıydı? 1978–79’dan bahsediyoruz.

Serpil Aygün Cengiz: Tam raporu verdiğiniz tarihi hatırlıyor musunuz acaba?

Nail Tan: Raporu verdiğimiz tarih [19]78. Yani ben “O beş ay çalıştım” dedim...

Serpil Aygün Cengiz: Yönetim değişince?

Nail Tan: Ahmet Taner Kışlalı döneminde beş ay Başkanlık yaptım, dedim ya o dönemde sonra Sedat Bey onu takip etti. Dediğim gibi [19]79’un sonunda tekrar Hükümet değişikliği oldu. Sedat Bey şeye geldi bir gün, Resim Heykel Müzesi olarak kullanılan bina bize devredilmişti ve benim daireye vermişlerdi, bir bölümünü, biz oraya taşındık, bir veya bir buçuk yıl orada kaldık. Çok kötü şartlarda, kaloriferler yanmıyordu, binanın çatısı akıyordu ve büyük bir mücadeleyle oradan çıktık, çünkü derlediğimiz malzemeler de tehlikede idi, ama o binada kalmamızın bir faydası oldu. Onu da bu arada söyleyeyim: Bir cumartesi, pardon öğle yemek arasında bizim genç araştırmacılardan bir grup çıkmışlar, bakmışlar çatıya doğru bir merdiven var. O merdivenle, ne var diye çıkmışlar tavan arasına, tavan arasından iki üç tane sandık, sandıkların içerisi Karagöz tasvirleri ile dolu. Ondan sonra tahta kılıçlar, kalkanlar, şunlar bunlar, tiyatro malzemeleri. Bir tane de pırl pırl teyp. Hadi ötekilerin olması normal de bu teyp ne arıyor orada yani? Bizde olmayan o kadar güzel bir şey. Halkevleri döneminden o bina Ankara Halkevi binası olarak kullanılmıştır uzun yıllar. Halkevleri döneminde orada sahnede oyunlar oynanmış, o oyunlardaki silahları, tahtadan yapma silahları çatıya koymuşlar. Bir de gene o dönemden kalma Karagöz tasvirleri ki aşağı yukarı dört yüz, beş yüz parça bütün 19. yüzyıl, 20. yüzyıl Karagöz üstadlarının hepsinin eseri, imzaları var. Sonra Bakanlık onun kataloğunu yayımladı, Araştırma Eğitim Genel Müdürlüğü kataloğunu yayımladı. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi mezunu Metin And’ın öğrencilerinden Mustafa Mutlu vardı, sonra onu eğitimle Karagöz sanatçısı yaptık, yani yeteneği vardı ve çalıştı, Türkiye’nin en iyi Karagöz sanatçılarından oldu. O şeyi Mustafa Mutlu bulmuş, “Başkanım” dedi, “bir hazine bulduk, bir hazine bulduk” dedi. “Getirin bakayım bir”, Allaaaaah! Yani o

binada sıkıntı yaşadık, ama o büyük koleksiyon da o bina sayesinde kazanıldı. Sedat Veyis Örnek geldi, Nisan veya Mayıs ayıydı, 1980 daha şey 12 Eylül Harekâtı olmamıştı. Dedi ki “Nail Bey, bu şeyde üniversitede karar çıktı, Halkbilim Kürsüsü kuruldu ve Eylül’de ilk öğrencileri alacağız” dedi. “Müjdeyi” dedi, “geldim” dedi, “bizzat vereyim” dedi. Ondan sonra tabii Hoca’yı da kürsü kararıyla beraber Kürsü Başkanlığına tayin etmişler. Ders programını yap, hazırlıklarını yap diye, hazırlıklarını yaptı, öğrencilerini aldı, ama biliyorsunuz 15 Kasım 1980’de o heyecan içerisinde kendisini kaybettik. Daha önce iki defa falan kalp krizi geçirmişti. İlk kalp krizi geçirdikten sonra tabii benim yanımdaki öğrencileri dedi ki “Hocamız kalp krizi geçirmiş, evine ziyarete gidelim” dediler. Aşağı Ayrancı’da oturuyordu orada evine ziyarete gittim.

Serpil Aygün Cengiz: Kaç yılı diye hatırlıyorsunuz, Hocam?

Nail Tan: İşte şeyden önce, yani bu ilk kriz [19]74-75 falan olabilir o civarda olabilir, [19]75 falan olabilir.

Serpil Aygün Cengiz: Sonra Ayrancı’ya evine gittiniz, öyle mi?

Nail Tan: Evet, işte Zümrüt Hanım, İsmail Öztürk, Gürbüz Erginer evine ziyarete gittik, Ulun Hanım bize kahve pişirdi.

Serpil Aygün Cengiz: Eşi...

Nail Tan: Ulun Hanım’la da tanıştık. Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu’nda ders veriyorum” dedi. Sonra ben onların şeyiyle [tavsiyesiyle] Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu’nda halk bilimi dersleri okutmaya başladım.

Serpil Aygün Cengiz: Ulun Hanım’la tanıştık sonra vesile mi oldu, Hocam?

Nail Tan: Tabii, ondan sonra şey, daha başkalarıyla tabii Örcün Barışta Hanım’la tanıştım, Taciser Onuk’la tanıştık. El Sanatlarıyla ilgili eğitim orada yapıldığı için benim gittiğim bir yer de orasıydı, çünkü aşağı yukarı el sanatları kısmı tamamen Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu’ndaydı. En çok ilişkide olduğum bir okul da orasıydı, sonra Fakülte oldu biliyorsunuz. Şimdi Sedat Veyis Örnek ile ilgili...

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, Hoca vefat ettikten sonra Bölüm, Kürsü ile ilgili olarak gelişmeleri takip etme şansınız oldu mu? Size nasıl yansıdı?

Nail Tan: Şimdi tabii mezunlarını beklemek gerekiyordu. Biz “Kürsü açıldı, mezunlarını verilecek, biz alacağız” diye bekliyorduk. Ben yalnız 1984’te gene bir şey değişikliği oldu, kanun değişikliği oldu, daire başkan yardımcılıkları kaldırıldı, birtakım görevler kaldırıldı. Benim iki Başkan Yardımcım vardı; dedi ki müsteşar Bey, “İki başkan yardımcısını alıp başka birimlere tayin edeceğiz” dedi, “ama arzu edersen,

senin çalışmandan çok memnunuz, orada kalabilirsin, ama istersen Güzel Sanatlar Genel Müdür Yardımcılığı boş, o bölümün sıkıntıları var, orada bize yardımcı olursan yardımcılarından birini yerine bırakabilirsin, hangisini istersen” dedi. Bana bıraktılar; iki kişiden biri Kâmil Toygar, diğeri Hayrettin İvgin; tabii Kâmil Bey daha kıdemliydi. “Ben”, dedim “arkadaşların önünü açayım”. Ben, Güzel Sanatlarda gene halk müziği, halk oyunları çalışmalarını da güçlendirmek üzere -orada bu işler hiç yoktu-, nitekim oraya ben geçtim. Orada “Halk Müziği Devlet Toplulukları” kuruldu. Devlet Halk Dansları Topluluğu’nu Tanıtma Genel Müdürlüğünden aldık, Güzel Sanatlar’a bağladık. Halk oyunları dalında faaliyet gösteren derneklere maddi katkı sağladık. Sabancı’yla görüştüğ, genel müdürle. Sakıp Sabancı Bey önemli bir para verdi, kıyafetlerini yenilemeleri, çalgılarını yenilemeleri konusunda. Düzenli [olarak] ben orada çalıştığım sürece 10 yıl halk oyunları derneklerine Sabancı Vakfı’ndan para aldık. Yani gittiğimiz yerde gene halk bilimine hizmete devam ettik. Sonra Genel Müdürlük [HAGEM] oldu orası [MİFAD, HAKAD], en son [19]97’de geldim. Genel müdürlük yaptım ve emekli oldum, ama yapamadığım işlerden biri onu söylemek zorundayım: Bu “Folklor Açık Hava Müzesi”, kurulması için çok çaba gösterdim. O, Hamit Zübeyr Koşay’ın bize bir mirasıydı. Kürsüyü kurduk, kürsü mezunları Bakanlık’ta görev aldılar, tamam, ama Folklor Açık Hava Müzesi için de Ahmet Edip Uysal Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesine dekan oldu, [19]80’li yılların başında, [19]83 falan olabilir. O zaman Ahmet Edip Bey de bu konuya çok inanmış bir insandı, halk bilimine. İngiliz filolojisi profesörüydü, ama günlük çalışmasının dörtte üçünde halk bilimiyle meşgul olurdu, ancak dörtte birinde ders verirdi. Akli fikri bizim işlerimizdeydi; sürekli alana çıkar, derlemeler yapar, eşyalar toplar[dı] ve Amerika’da Texas Üniversitesinde Türk Folklor Arşivi kurdu.

Meryem Karagöz: Kendisi İngiliz dili hocası mı, Hocam?

Nail Tan: Evet, İngiliz dili [ve] edebiyatı hocası.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, aynı dönemlerde ODTÜ’de başka bir filolog daha vardı, Seyfi Karabaş, o da halkbilim çalışmaları yapıyordu.

Nail Tan: Evet, evet! Seyfi’yi de iyi [tanırım], yani benim mademki [Sedat Veyis Örnek] Hoca dışında da konuşuyoruz...

Serpil Aygün Cengiz: Tabii hocam.

Nail Tan: Benim görüşüm şuydu, sağ-sol, şu-bu, Alevi-Sünni, hiçbir görüşünü ayırt etmeden [hizmet], zaten Sedat Bey’in beni sevmesinin sebebi de oydu. Hiçbir görüşünü dikkate almadan halk bilimiyle ilgili çalışmalar yapan herkesi Millî Folklor Araştırma Dairesinin etrafında toplamayı başardım. Herkesin çalışmasını oraya akıtmaya çalıştım. Herkesin tezlerini bastım, basamadıklarımızı kütüphaneye koyduk, arşive koyduk, sürekli malzeme aldım; ben herkesten faydalandım. Onun için bütün halk bilimi alanında

“h” diyen herkesi tanırım, herkesi oraya çağırışımındır, herkesten faydalanmışım.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, Seyfi Karabaş’la nasıl bir irtibatınız oldu?

Nail Tan: Seyfi Karabaş’ı Ahmet Edip Uysal getirmişti daireye. Seyfi Bey’in bu kongrelerdeki konuşmaları bizim eski kuşak halk bilimcilere tabii biraz ters geldi; mânilerde erotik unsurlar bulmaya başladı falan. Onun için Karabaş çok tepki [çektii], ama dediğim gibi ben herkes görüşünden faydalanırım; herkesi çalışmalarıyla bütün toplantılara çağırışımındır. Karabaş genç yaşta da ne yazık ki vefat etti. Ahmet Edip Uysal dekanken Orta Doğu Teknik Üniversitesinin geniş arazisinden “ODTÜ [Folklor] Açık Hava Müzesi” için bir bölümünün ayrılmasını, tahsis edilmesini sağladı. Mimarlık Fakültesinde de gene bizim halk bilimine yakın arkadaşlar vardı, onlarla da Anadolu’da tarama yapılarak hangi evler taşınacak, hangi ev modelleri getirilecek araştırma yapıldı; çizimlerini yaptılar projesini hazırladılar ve işler yolundaydı, Devlet Planlama Teşkilatı tam manasıyla destek veriyordu, parasını verdi, yatırım parasını verdi, ama hiç ummadığımız bir yerden darbe aldık: Mimarlar ve Mühendisler Odasından! Mimarlar ve Mühendisler Odası projenin iptali ve uygulanmamasının, durdurulması için Danıştaya [dava açtı]... Ve bizim bu güzel projemizi yahu bir anlayın! Anlatıyoruz, anlamıyor, diyor ki; “İşte orada”, diyor “ağaç kesiliyor”, “Hayır, ağaçları koruyor, bu proje ağaçları koruyacak, çünkü ormanlık bir bölge”, “Niçin orayı tercih etmişiz? Ormanlık bölgenin içerisindeki evler ormanlık bölge malzemesine göre olacak, ormanlık bölge de lâzım, bize su da lâzım, su kenarı da lâzım, Eymir Gölü’nün civarında mesela boş alan var, yani hiç ağacı olmayan bir yer, ağaç diksinler” diyor. “Yaa, buraya evi buraya konduracağım, yani ağaç kesmeden ağacın arasına koyacağım; su kenarını kullanmak zorundayım, dere kenarını kullanmak durumundayım” Folklor açık Hava Müzesi’nde. Ve “Ankara Bağ Evi” yapıldı. İlk ev de yapıldıktan sonra proje iptal edildi. Birinci adım dahi atıldı, yani orada hâlâ ev duruyor yani. Bu kadar geri görüşlülük olamaz yani, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi projeyi üstleniyor onlar yapıyor, bu şahıslar da Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mezunu çoğu.

Serpil Aygün Cengiz: Sonra Açık Hava Müzesi de olmadı...

Nail Tan: Şimdi Orta Doğu Teknik Üniversitesine ben çok güveniyorum; bilim alanında da dünyanın sayılı üniversiteleri arasındadır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi bilinçsizce bir iş proje başlatmaz ve yapmaz. Yani Ahmet Edip Uysal sadece bir görüşmeci olmuştur, ama oturduğumuz zaman böyle on kişi oturuyoruz mimarlarla, hepsi ne kadar heyecanlı, ne kadar güzel buluyor. Romanya’daki müzeyi gördüler, Skansen [Açık Hava] Müzesi’ni gördüler. Gördükten sonra dediler ki; “Biz çok geç kalmışız” dediler bana, “çok geç kalmışız”. Yani bu vesile ile söylemek zorundaydım. Ben o söyleşide de yapmak istediklerimi fakat yapamadıklarımı, niçin yaptırmadılar, niçin yapamadık, onun da hesabını verdim. Sedat Veyis Örnek’i rahmetle anıyorum gerçekten, benim tanıdığım en iyi halk bilimcilerden biriydi. *Türk Halkbilimi* kitabı gibi çok temel bir kitabı... Ben de ders verirken o kitabı, tabii taklit etmek istemedim, ama tabii mecburen bazı kısımlarını örnek alarak bu kitabımı [*Halk Bilimi / Genel Bilgiler*] ders notlarımdan

hazırladım; bu da yedi baskı yaptı, gördünüz mü?

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, o eski basımı var bende.

Nail Tan: Evet, tabii eski basımdaki bilgiler çok eskidi, bunu da bugün size vereyim.

Serpil Aygün Cengiz: İmzalı isteriz tabii.

Nail Tan: Evet.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, Sedat Veyis Örnek'in *Türk Halkbilimi* kitabında zamanına göre çok nitelikli bir sınıflandırma var, klafikasyon var. Orada yapılan sınıflandırmayla Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğünün arşivi altında yapılan sınıflandırma arasındaki bağlantı nedir? Yani sizin daha önceki çalışmalarınızın meyvesi şeklinde mi kitaptaki çalışma yoksa o çalışma daha sonra Folklor Daire Başkanlığına mı yansıdı? Nasıl bir ilişki oldu?

Nail Tan: Evet, tabii biz arşive koyacağımız malzeme için bir sınıflandırma sistemi yapmak zorundaydık. Önce, bu Sedat Bey'in ve daha önceki folklor derleme kılavuzlarındaki tasnifleri de dikkate alarak yüzlük sade bir sınıflandırma sistemi kullandık. Bu benim kitabımda var. O ilk kullandığımız sınıflandırma sistemi.

Serpil Aygün Cengiz: [19]70'li yıllarda yaptığınız mı?

Nail Tan: [19]70'li yıllarda yaptığımız ilk şey burada var. Sonra tabii malzeme geldikçe, tecrübe arttıkça o sınıflandırma sistemini ayrıntılı hâle getirmek gerekti ve [19]80'li yıllarda ikinci sınıflandırma sistemini yaptık ayrıntılı ve o da basıldı. O belki elinize geçmiştir. Zümrüt Nahya, sizin öğrencinizin o sınıflandırmanın hazırlanmasında çok payı vardır, ama bütün arkadaşlar ortak olarak çalıştılar, bütün araştırmacıların katkılarıyla o geliştirilmiş sınıflandırma sistemi yapıldı. Tabii onda hem Sedat Bey'in [çalışmalarından] hem önceki kılavuzlardan faydalanıldı, ama daha çok bizi malzeme zorladı, yani derlemeden gelen malzemeyle yeni alt bölümler açıldı.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, peki Sedat Veyis Örnek'le ilgili olarak hatırladığımız karşılaşmalarınız, konuşmalarınız? Ayrıca görüşür müydünüz mesela ikiniz?

Nail Tan: Karşılıklı olarak mı?

Serpil Aygün Cengiz: Evet.

Nail Tan: Tabii, yani zaman zaman [Sedat Veyis Örnek] daireye gelirdi, hem öğrencilerini görmek için hem de beni görmek için; her gelişinde güzel bir teklifle gelirdi. Yani bu Folklor Açık Hava Müzesi konusuna o da çok inanmıştı. O da "Kurmamız lazım, çok üzülüyorum" diyordu. Benim son genel müdürlüğümde [1997-1998] Çalgı

Müzesi'ne çok ağırlık verdim. Bir de bir haber geldi, "Mersin'de Alata Çiftliği'ni Tarım Bakanlığı iptal ediyor" diye, hemen talip oldum. İstemihan Talay Bey'in imzasıyla bir yazı yazdık, "Alata Çiftliği'ni bizim Bakanlığa devredin, biz orada Akdeniz Bölgesi Folklor Açık Hava Müzesi'ni kuracağız" diye. Çalgı Müzesi içinde Yıldız Sarayı'ndan bize yer tahsis edildi, programını hazırladım. Koleksiyonerlerden Etem Ruhi Üngör, koleksiyonunu bize düşük bir fiyatla satmayı kabul etti. Ama bakın ben [19]98'de emekli oldum, siyasi baskılarla emekli oldum. Aradan kaç yıl geçmiş, bundan bir ay önce Azerbaycan'a gittim. Azerbaycan'da benim hayalimdeki müzelerin hemen hemen hepsi yapılmış. Sadece Folklor Açık Hava Müzesi yok. Onlara da, Folklor Enstitüsünde onu söyledim. Folklor Enstitüsünden bir yığın kitapla geldim buraya. Türk Dil Kurumu Kitaplığına koyduk, haberiniz olsun. Ben her gidişimde böyle yirmi, yirmi beş kitapla gelirim, hepsini buradaki Türk Dil Kurumu Kitaplığına koyarız. Burada Azerbaycan folkloruyla ilgili hemen hemen her şey bu sayede olmuştur. Şimdi Çalgı Müzesi var, Kıyafet Müzesi var, Tarım Müzesi kurmuşlar Enstitü olarak, Tarım Müzesi. Tarım ve hayvancılık ülkesi diyoruz; nerede, tarım ve hayvancılık ülkesi olduğumuzu nereden göreceğiz? Nerede eski tarım aletleri? Nerede kullandığımız teknolojik şeyler, araçlar gereçler? Türkiye'de kaç çeşit elma yetişiyor, onu bile bilmem, bu da halk bilimin alanına giriyor. Kaç çeşit yerli elmamız var? Kaç çeşit yerli armudumuz var? Yani Azerbaycan müzecilik alanında bizi çok geçmiş. Onların edebiyat müzeleri var, taa 11. yüzyıldan başlayarak büyük yazarların bütün eserlerinin yer aldığı, resimlerinin, heykellerinin yer aldığı Azerbaycan Edebiyat Müzesi! Nerede Türk Edebiyatı Müzesi?

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, buradan Türk Dil Kurumuna gelsek; sizin Türk Dil Kurumunda da çok farklı çalışmalarınız oldu değil mi, uzun yıllar boyunca?

Nail Tan: Evet, çok teşekkür ediyorum size. Şimdi tabii hayalimizin bir kısmını gerçekleştiremeyince Kültür ve Turizm Bakanlığında dediğim şekilde istemeyerek, yani Bakana ben gene şükran borçluyum, benim o kadar emek verdiğim yerden hiç olmazsa genel müdür olarak emekli olmamı sağladı, ama dedim ki; "Bir yıl beraber çalışalım şu projelerimden birini, ikisini gerçekleştirme fırsatı verin, sizin adınız Türk kültür tarihine girsin şu Çalgı Müzesini yapalım hiç olmazsa veya Mersin'deki Akdeniz Bölgesi çalışmasını başlatalım" ... Yani sabahtan 1 Nisan 1998 sabahı "Allahaismarladık" dedim, Bakana, müsteşara, çalışma arkadaşlarıma. Öğleden sonra burada saat 14.00'te "Türk Destanları Projesi"nde uzman olarak çalışmaya başladım, Türk Dil Kurumunda.

Serpil Aygün Cengiz: Yani Türk Dil Kurumunda çalışmanız bu tarihte başladı?

Nail Tan: Evet. Ahmet Bican Ercilasun başkandı ve bizim konularımıza yabancı olmayan bir insandı. Fikret Türkmen de halk edebiyatçı[sı], profesör. Türk dünyası destanlarının derlenmesi, yazıya geçirilmesi ve Türkiye Türkçesine aktarılması projesinin hazırlayanıydı, başkanıydı. Onların teklifi üzerine öğleden sonra geldim burada başladım ve projeye -tabii onların üniversitede dersleri vardı- ancak ayda bir iki defa toplantı sırasında ilgilenebiliyorlardı. Ben burada işin başında durup çalışmayı hızlandırdım,

yazıları takip ettim. İlgili uzmanların çalışmalarını dediğim şekilde denetledim ve şu an elli yedi cildi yayımlandı Türk dünyası destanlarının elli yedi cilt oldu ve yüz cilt olacak daha. Bu arada destanların günümüzdeki uzantısı halk hikâyelerini düşündük, Fikret Türkmen'le. Yaşayan en iyi hikâye anlatıcıları olarak üç kişiyi tavsiye ettiler, üç âşığı: Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova, Şevki Halıcı, bir de başka bir âşık daha vardı, Bayram Köroğlu. “Onların derlemesini yapalım” dedik, ben Murat Çobanoğlu’nu ve Âşık Şeref Taşlıova’yı çalıştım, aşağıdaki salona biraz da dinleyici bularak, aşağıda aralıklı olarak, tabii bir günde böyle yedi saat sekiz saat anlattırılmıyorsunuz, yoruluyorlar. Ben onlara diyorum ki “Şu hikâyenin şiirlerini yaz, olay akış planını da yaz, hazır hâle gelince haber ver, çekim yapacağız aşağıda”. Önce hazırlık yaptırıyorum çünkü böyle oturup da olmaz yani, unuttur. Döküyorlar kâğıdın üzerine, olay akış planını da döküyorlar, şiirlerini hazırlıyorlar ondan sonra aşağıda kameranın karşısına oturtturuyoruz, böyle. İki yıl sonra -yazıya geçirme son derece zor bir iş biliyorsunuz- yazıya geçirdik işte nihayet, biliyorsunuz bu âşıkların hikâye külliyatları da Türk Destanları Projesi’nde yayımlandı. Âşık Şeref Taşlıova’yı bu yıl kaybettik, öteki âşıkları da kaybettik, Murat Çobanoğlu’nu da kaybettik. Bakın iyi ki o derleme çalışmalarını burada yapmışım. Bugün o dört âşığın dördü de yok. Yani gittiğim yere halk bilimini taşıyorum, Serpil Hanım.

Serpil Aygün Cengiz: Ne güzel, Hocam... Türk Dil Kurumunun tarihçesi olan kitabı da yazdınız, biz Sedat Veyis Örnek ile ilgili yönetim kurulu üyeliğiyle ilgili bilgileri oradan aldık. Ben düşündüm, sandım ki siz daha önce de Türk Dil Kurumu ile bağlantınız vardı, ama öyle değilmiş.

Nail Tan: Yoktu. Bakanlıktan emekli oldum, dediğim gibi şimdi burada çalışırken, hatta görev aldığım zaman arkadaşlar dediler ki “Sana ne parası vereceğiz?”. Dedim ki; “Sakin para vermeyin, yoksa buraya emekli olmuş öğretmen kim varsa ‘Nail Bey burada çalışıyor, biz de çalışalım’ diye” gelirler, ek gelir elde etmek için. “Bana para ödemeyin, ben parasız olarak çalışırım” dedim.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, bu bölümü yayımlarız Hocam, hiç anlamam.

Nail Tan: Evet, bu bölümü gururla söylüyorum, o söyleşide de söyledim. İyi ki almamışım, sonra ne oldu biliyor musunuz? Sayıştay’dan denetçiler gelmiş. Proje kurullarında ayda bir defa toplanıp 18 lira ücret alıyorlar, Fikret Türkmen İzmir’den kalkıp geliyor, ek derslerini falan bırakıyor, burada bir günde dört saat, beş saat çalışıyor ve onun karşılığında 18 lira para alıyor arkadaşlar, 18 lira. O 18 liralara altı, yedi yılda birikmiş, 2000 lira olmuş, 1800 lira olmuş, onu faiziyle beraber geri aldılar. Ben para almadığım için, hiçbir para almadığım için. Yaa bir de geri vermek zorunda kalacaktım, yani bir şeyler almış olsaydım bir de geri verecektim faiziyle beraber. Birtakım şeyler için ben -tabii devletten emeklilik maaşım gayet iyiydi, yüksek pozisyonda emekli olduğum için- herhangi bir ihtiyacım yok, oğlum Tıp profesörü, onun benden bir ihtiyacı yok. Bu işleri bak sağlığımı koruyorum, çalışıyorum, çalıştığım için de sağlığımı koruyorum; bunun değeri para ile ölçülür mü?

Serpil Aygün Cengiz: Biz hocam şu anda *Folklor Edebiyat Dergisi* için özel sayı hazırlıyoruz, dergi çıktığında onun bir panel düzenleyerek tanıtım toplantısını yapacağız. Ona da kabul buyurup gelerseniz eğer, birlikte olursak orda, çok mutlu oluruz.*

Nail Tan: Memnuniyetle tabii, ben *Folklor Edebiyat Dergisi*'nin yazarları arasındaydım. Onun için derginin faaliyetine katılmaktan zevk alırım. Ayrıca, tabii Sedat Veyis Örnek için dokuz toplantı olsa dokuzuna da gelirim. Acıpayamlı için de düzenlerseniz gelirim, Erdentuğ için de, yani Türk folkloruna kim dört sayfalık bir hizmette bulunduyorsa onun için de gelirim, Serpil Hanım. Yani bakın, Eflatun Cem Güney için toplantı oldu bu yıl, gittim. Geçen yıl Sarısözen'e gittim.

Serpil Aygün Cengiz: Bu projeden sonra aslında aklımızda olan çalışmalardan biri de Orhan Acıpayamlı üzerine, onun adına da çünkü bir çalışma yapılmadı, değil mi?

Nail Tan: Evet, yapılmadı en şey olan Orhan Acıpayamlı'ydı yani, diyelim ki ...

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, pardon videoya şunu ayarlayalım mı?

Zeynel Karacagil: Ayarlayalım, Hocam.

Nail Tan: Diğer hocalar birtakım makamlara geldiler; yüksek kurullarda değerlendirildiler, ama Acıpayamlı?

Zeynel Karacagil: Son..

Serpil Aygün Cengiz: Evet, Hocam.

Nail Tan: Daima köşede kaldı, biraz geri planda kaldı. İşte o kitapta gösterdim size, bakın Başkanlık Divanında Asbaşkan, çok mutluydu o günkü o açılış töreninde çok mutluydu, yönetirken.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, Orhan Hoca'yla tanışıklığınız ne zaman başladı?

Nail Tan: İşte aynı şekilde Folklor Enstitüsü müdür vekilliği omzumda kalınca, bir ben ilgili çalışanları sadece Orhan Hoca'yı değil, mesela Bahaeddin Ögel'i, Faruk Sümer'i, Metin And'ı, Kız Teknik'teki hocaları, dediğim gibi alanımızda kim çalışıyorsa ben herkesten yararlanmak için kapılarını çaldım. Böyle bir kuruluşun varlığından bahsettim, çoğu Millî Folklor Enstitüsünü bilmiyordu bile, yani böyle bir kuruluşun

* *Folklor/Edebiyat Dergisi Sedat Veyis Örnek Özel Sayısı* (2015, Cilt 21, Sayı 82) yayımlandıktan sonra *TÜBİTAK SOBAG 114K576 Sedat Veyis Örnek Sözlü Tarih, Biyografi ve Belgelik Çalışması* projesi kapsamında yayımlandı; hemen ardından 22 Mayıs 2015'te Cumhuriyet Üniversitesinde (Sivas) düzenlenen tanıtım toplantısına Nail Tan da davet edildi, ancak kendisi aynı tarihlerde yurt dışı gezisi olduğu için toplantıya katılmadı.

olduğunu bilmiyorlardı, çünkü böyle apartman köşelerinde; üç,dört apartmanda yer; Bakanlıkta yer bile vermemişler Enstitüye, biliyor musunuz? Cahit Öztelli müdürken. Sümer Sokak'ta, orada burada adresleri var. Kızılay'da çeşitli apartman dairelerinde görev yapmış. En sonunda Bakanlığın içerisine almışlar. Bakanlığın içerisinde de bir müdür odası, bir müdür yardımcısı odası, iki, bir de memurların odası üç. Gürbüz, İsmail ve Zümrüt'ün üçünün oturduğu bir oda vardı bodrumda. O da bodrumda, yer bulmuşlar. Dördüncü oda bodrumda, bir de çok büyük bir salon, arşiv-kütüphane olarak kullanılan, artı bir de depo. Artan dergilerin bulunduğu depo yani Millî Folklor Enstitüsü olarak benim aldığım fiziki mekân buydu. Cahit Öztelli de bu kadarlık yerlerde, yani bir apartman dairesinde üç oda, bir salon. Hep üç oda, bir salon yerlerde, iki üç yerde dolaşmış. Efendim, bu durumdan geldik.

Serpil Aygün Cengiz: Orhan Bey ile siz peki hocam konuştuğunuzda yani, o tabii heyecanlanmış, katılmış seminere.

Nail Tan: Evet tabii seminerde [1973'te] asbaşkan olarak görev yaptı, seminere katıldı. *I. Folklor Kongresi*'ne katıldı, ikinciye de katıldı, yani sağ olduğu sürece hep bütün faaliyetlere katıldı. Yalnız o kürsü kurulması işinde “Biz dersi veriyoruz,” deyince “Ne dersini, ne kadarını veriyorsunuz, yani halkbilimi bundan mı ibaret?”. Hem etnoloji hem halkbilimi aynı çatı altında nasıl devam eder, yani birbirinin altı olabilir şimdi yani, öyle değil mi?

Serpil Aygün Cengiz: Öyle Hocam, etnoloji ve halkbilim...

Nail Tan: Ama sizin Anabilim Dalı şimdi bakın, Anabilim Dalı değil mi, sizin ki?

Serpil Aygün Cengiz: Evet, Hocam.

Nail Tan: Anabilimdalı olunca iş değişti; yeni üniversite sisteminde “Anabilim Dalı” denmiş sizin hakkınız verilmiş. Siz her şeyi okutuyorsunuz, Anabilim Dalı çerçevesinde bağımsızsınız.

Serpil Aygün Cengiz: Evet, Hocam. Hocam, Sedat Veyis Örnek'le Orhan Acıpayamalı... Biz görüştüğümüz kişilere de soruyoruz, karakterleri çok farklı?

Nail Tan: Çok çok, tabii öğrencilerinden de bana duyumlar geliyordu, ama konuşmalarından anlıyordum. Erdentuğ'un şeyi [asistanı] anlıyordum, ben de öğretmenlik yaptığım için. Attila Erden'le, Zafer Hanım'la, herkesle, sonra Muhtar Kutlu ortaya çıktı. Dediğim şekilde bizim alanımızda görev yapan bütün öğretim üyeleriyle İstanbul'da olsun, Erzurum'da olsun, herkesle benim temasım vardır. Olmalıydı, doğrusu olağanüstü bir şey yapmıyorum, bildiğimin doğrusunu yapıyorum.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, Orhan Hoca da halkbilim çalışmaları olan bir kişi.

Nail Tan: Evet.

Serpil Aygün Cengiz: Halkbilim Kürsü'sü fikrine sıcak bakmayına şaşırđım ben.

Nail Tan: İŖte demek istedim ya Erdentuğ karŖı çıkınca o fikrini söyleyemedi. Benim bir avantajım daha oldu: Ben bir yıldan fazla Folklor Enstitüsü Müdürlüğüne bakıp iŖleri epeyce yoluna koyduktan sonra Devlet Planlama TeŖkilatı'nın da desteğiyle -Türkiye ve Ortadođu Amme İdaresi Enstitüsü var, onun giriŖ sınavlarına yirmi dört, yirmi beŖ bin kiŖi giriyor, seksen kiŖi alınıyor- o sınavda baŖarılı olup o seksen kiŖinin içerisine girdim. Ondan sonra MsteŖar Mehmet nder dedi ki; "Yahu tam" dedi, "iŖleri yoluna koydun, niye gidiyorsun, vermem izin sana" dedi. Dedim ki; "Ne olursunuz bana izin verin", dedim, "Burada verimli alıŖmam için Ŗart" ve verdi izin. İzin verdi, bir yıl daireden izinlisiniz, bir yıl sürüyor tez de aldım, tezli bitirenlere de bir kademe maaŖ, artı maaŖ veriliyor, öyle bir avantajı da var. [19]73 yılı Mayıs'ında bu eğitimi birincilikle bitirdim. "Altın Kalem"i aldım. Altın Kalem'i getirdim koydum, Mehmet nder Bey'in masasına, ondan sonra "Aferin, evlat" dedi, "Seni bak buraya, baŖkanlık yapılıyor, seni oraya baŖkan olarak da [atamam için] Ŗimdi bu eğitimden sonra bana bir gerekçe daha verdin" dedi; çünkü baŖkan olacağım, parası var, kadrosu var, talip çoğalacak. Bu yöneticilik eğitimini alarak Millî Folklor AraŖtırma Dairesi BaŖkanı olduğum için devlet büyükleriyle iliŖkilerde, siyasi iliŖkilerde, üniversitelerle iliŖkilerimde, đretim üyeleriyle iliŖkilerinde farklı bir Ŗey oldu, kendimde hissettim. AŖırı bir güven geldi bana, konuŖma Ŗeyini [usulünü] biliyorum, kiminle nasıl konuŖulacađımı biliyorum ve o güvenle iyi baŖkanlık yaptım. Eğer o eğitimi almasaydım olay içerisinde, iŖ içerisinde tecrübe kazanmaya alıŖsaydım belki daha çok hata yapardım, az hata yaptım. Muhakkak yapmıŖımdır, ama az hata yaptım.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, çok yorduk sizi, ama son bir soru halkbilimi ile ilgili -Açık Hava Müzesi dıŖında- baŖka hayalleriniz var mı? Yapılmadığını dŖndđnz, yapılmasını istediğiniz?

Nail Tan: Evet, Ŗimdi yapamadığımız Ŗey Ŗuydu: Ben Ŗimdi Millî Folklor Enstitüsünü ayrı bir binaya kavuŖturmak istedim. Bir AraŖtırma Enstitüsü, bakın iŖte Türk Standartları Enstitüsü var, bir de Devlet İstatistik Enstitüsü var, Atom Enerjisi Kurumu var. Devlet içindeki bu tür kuruluŖların her birinin ayrı bir mekanı var. Türkiye'nin zengin folklorunun derlenmesi için bir avuç içi kadar yer olmaz, ayrı bir tesisin olması gerekiyordu. Hasan Celal Bey dedi ki; "Evlat, sana ayrı bir bina için denek vereceğiz. Bir arazi bul.". Devlet Arsa Ofisinden arazi istedik, ondan sonra onlar Ŗehrin uzağında yerler gösterdiler. Hasan Bey "Oralara olmaz" dedi, bu "merkezde olması gerekir" dedi. Ondan sonra, bana ilk önce bir arsa satın alma parası verdiler. Bugün Emniyet Genel Müdürlüğü var, Ayrancı'da, o arsa devletindi, o arsaya talip oldum. Arsayı veriyorlardı, orası bizim Bakanlıktaki, maalesef onları da affetmiyorum. Ben de o sırada Ayrancı'da oturuyorum, "Evinin yakınında arsa buldun değil mi? Eviden iŖine gideceksin" dediler bana. Yaa

kardeşim merkezî arsayı aldırmadılar bana, derken Hasan Bey'e anlattım tabii. İkinci yıl tekrar arsa parası verdiler. Bu defa Dikmen 4. Cadde'de, şimdi Mesa Blokları'nın olduğu dördüncü durakta, dördüncü durakta sol tarafta da park vardı, bilmem o tarafı bilir misin? O arsa Millî Savunma Bakanlığının. Millî Savunma Bakanlığıyla beş milyara anlaştık. Beş milyar para vermişti Hasan Bey. Beş milyara anlaştık, ona da karşı çıktılar, derken Atatürk Kültür Merkezinin kurulması gündeme geldi, Atatürk Kültür Merkezi var ya Hipodromda?

Meryem Karagöz: Evet, Hocam.

Serpil Aygün Cengiz: Evet...

Nail Tan: Onun Planlama Kuruluna daire başkanı olarak Folklor Dairesi Başkanı olarak çağırıldım, dedim fırsat bu fırsat, bütün bir Folklor Enstitüsü için ne gerekliyse hepsini o binanın içerisine yerleştirdim. Folklor uzmanlık kitaplığı, arşiv üç dört bölümdü. Yani bantlar için ayrı, kâğıt malzemesi için ayrı arşivdi, üç gözlü arşiv, malzemenin özelliğine göre. Araştırmacı odaları, halk oyunları çalışma salonu, halk müziği çalışma salonu, el sanatları atölyeleri. Yani binanın neredeyse bir katını ayırdım, hepsi kabul edildi. Hepsi geçti, orada yapıldı bunlar, ama arkadaşlar tabii ben Güzel Sanatlar'a geçmişim dediğim gibi, binanın bitimi o zamana rast geldi. Onlar taşınmadılar ilk günlerde orası çok soğuktu, karanlıktı, bazen elektrikler şey olmuyordu, şu oldu, bu oldu, onlar taşınmayınca başka birimler, oralara yerleştirdiler. Şimdi oraların hepsini Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü kullanıyor. Benim yapamadığım bir iş Folklor Enstitüsü için ayrı bir bina yaptırmak, bir de ona yanarım. O ayrı bina olmadan Enstitü olmaz arkadaşlar.

Serpil Aygün Cengiz: Hocam, birimin adı da maceralı oldu değil mi? Ben asistanken sanki Halk Kültürlerini Araştırma Geliştirme Genel Müdürlüğüydü.

Meryem Karagöz: HAGEM, değil mi Hocam, HAGEM?

Nail Tan: Evet, ben işte Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürü olarak emekli oldum. Bakın Millî Folklor Enstitüsü olarak kuruldu 1966-1973 arası Millî Folklor Enstitüsü. [19]73'ten [19]80, [19]87 veya tabii kitabımda var, [19]87 veya [19]88'e kadar Millî Folklor Araştırma Dairesi, sonra bu "folklor" kelimesini hâlâ "oyun" anlıyorlar, "müzik" anlıyorlar, Halk Kültürü Dairesi Başkanlığı oldu. Halk Kültürü Dairesi sonra [19]93'te de Halk Kültürlerini Araştırma Geliştirme Genel Müdürlüğü oldu, HAGEM oldu. Sonra 2003'te kaldırdılar o genel müdürlüğü. Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünün içerisinde iki daire haline geldi, iki küçük daire; şimdi yok yani bu iki dairenin birinin adını Somut Olmayan Kültürel Miras Dairesi demişler, yanlış olarak tabii. Somut Olmayan Kültürel Miras şimdi halk biliminin, halk kültürünün bir bölümüne verilen bir ad, ama tabii güncel bir konu olduğu için o adı vermişler, belki onlar da kendilerince haklı olabilirler. Bir de Araştırma Dairesi diye bir yer var, iki dairede bugün o genel müdürlüğün personeli, genel müdürlüğe bölünmüş vaziyette.

Nail Tan ile yapılan gorusmenin ardindan (Meryem Karagöz, Nail Tan, Zeynel Karacagil ve Serpil Aygun Cengiz.

Serpil Aygün Cengiz: Bu iki dairenin başı Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü mü?

Nail Tan: Evet, tabii onun içersinde onlar eğitim de yapıyorlar, personel eğitimi de yapıyorlar, turizm eğitimi de yapıyorlar. Yani eğitim adı altında başka işler de yapıyorlar. Araştırma sözü de şeyi kastediyor, bizim işleri. Folklor araştırmalarıyla ihtiyaç duyulan, turizm araştırması yapılacağı zaman da onlar yapıyor.

Serpil Aygün Cengiz: Bir şekilde kalkmış “halkbilim” adı yani?

Nail Tan: Evet, işte yani artık size söylüyorum bu olayın artık bir üniversite tarafından sahiplenilmesi gerekir. Ege Üniversitesinde Fikret Türkmen Hoca Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsünü yaptırdı. Bu destan projesinde beraber çalıştığımız için Bakanlıklara zaman zaman beraber giderdik, kendi çabasıyla üniversitesine yatırım parasını aldı. İki bina yaptı, orası da bir Araştırma Enstitüsü. Konferans salonu, araştırmacı bölümleri, arşivi, uzmanlık kitaplığı... Demek ki üniversitede istenirse bu oluyor, şimdi Fikret Türkmen Hoca'nın yaptırdığı iki binadan oluşan Enstitü benim hayalimdeki Folklor Enstitüsü. Üniversitenin bunu yapması lazım ve Bakanlıktaki malzemeyi, arşivi olduğu gibi işe yarar personeliyle, uzmanlarıyla beraber de orayı

devretmek lâzım. [Prof. Dr.] Mustafa İsen müsteşarken öyle demiş arkadaşlara, “Ne arıyor bunlar? Bu Bakanlığın işi değil, üniversitenin işi, bilim üniversitede olur” demiş ve Gazi Üniversitesine teklif etmişler Gazi [Üniversitesi’nden] almamış Öcal [Oğuz] Hoca, “Ben o sorumluluğu alamam, ben varken korurum, ama ben yokken ne olacağını bilemem” demiş. Şimdi kaç, dört üniversitede Halk Bilimi Bölümü var, değil mi?

Serpil Aygün Cengiz: Beş galiba hocam.

Nail Tan: Bir de beş var, beşincisi Kayseri Erciyes Üniversitesindeki öğrencisi falan yokmuş galiba?

Meryem Karagöz: Var, Hocam.

Serpil Aygün Cengiz: Almışlar bu yıl, yeni almışlar.

Nail Tan: Yani, yeni?

Meryem Karagöz: Yeni, Hocam.

Nail Tan: Ben sordum, çünkü dediler ki daha Kayseri faaliyete geçmedi demişlerdi. Mayıs’ta kararı çıkmış, kararı alınmış. Evet beş üniversitede bölüm olduğuna göre artık bu beş üniversiteden birinin Folklor Enstitüsünü kurup Bakanlıktaki malzemeye sahip çıkması lâzım. Artık yetişmiş eleman var, yeteri kadar öğretim üyesi var, yeteri kadar doktora yapmış eleman var. Eskiden bunlar yoktu, bir mazeret vardı, deniyordu ki “Eleman, para yok”, ama şimdi her şey var. Her şey var, para da var, para sıkıntısı diye bir şey yok, yapması lâzım. Biz bu kadarını ne şartlarda yaptık size söyledim, yani ne günlerden geldik, bu Bakanlık işi değil, arkadaşlar.

Nail Tan’ın akademi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı’nda folklorun yapılandırılmasına ilişkin düşüncelerini açıkladıktan sonra görüşme konularının daha kişisel konulara odaklanmış olması nedeniyle görüşmenin bundan sonraki bölümü burada yayımlanmamıştır.